

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут
кафедра трудового, екологічного та аграрного права

Н. Р. КОБЕЦЬКА

СУЧАСНА ДОКТРИНА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

**навчально-методичний посібник для здобувачів третього
(освітньо-наукового) рівня освіти
ОНП Право, спеціальність 081 Право**

м. Івано-Франківськ

2021

Рекомендовано до друку Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 5 від 20.02.2021 року)

Рецензенти:

Мироненко І. В. доктор юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Яремак З. В., кандидат юрид. наук, доцент, завідувачка кафедри трудового, екологічного та аграрного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Кобецька Н. Р. Сучасна доктрина екологічного права України: навчально-методичний посібник для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня освіти, ОНП Право, спеціальність 081 Право. Івано-Франківськ, 2021.

Навчально-методичний посібник розроблений на основі навчального плану підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня освіти ОНП Право і призначений для підготовки до семінарських занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Сучасна доктрина екологічного права України». У посібнику представлено: структуру та зміст навчальної дисципліни; завдання до семінарських і практичних занять, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять; вимоги до індивідуальної самостійної роботи; базовий перелік наукової літератури.

Методична розробка призначена для аспірантів та викладачів.

ПЕРЕДМОВА

Вітчизняна еколого-правова доктрина презентує об'єктивне оновлення екологічного права, сучасну наукову концепцію його розвитку в умовах економічного і соціального сьогодення, співвідношення з іншими галузями права, пріоритетні напрями законотворчої діяльності у цій сфері суспільних відносин на найближчу та віддалену перспективу, логіку прийняття екологічних законів з урахуванням економічних, соціальних, політичних викликів. Здобувачі, що проводять наукове дослідження, присвячене проблематиці охорони довкілля, раціонального природокористування чи забезпечення екологічної безпеки, мають, насамперед, бути глибоко обізнані з напрямками та результатами наукових досліджень відповідних теоретичних та методологічних проблем екологічного права і законодавства, формування його основного понятійного апарату, наукових категорій, якими користується й оперує екологічне законодавство, аналізом стратегічних напрямів державної екологічної політики тощо.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система принципів, поглядів, уявлень, ідей, концепцій щодо змісту Екологічного права України, його формування і розвитку, які виступають теоретичним стрижнем та концептуальною основою правотворчої, правореалізаційної, правозастосовчої діяльності у сфері охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів. Навчальна дисципліна покликана сприяти засвоєнню здобувачами комплексу знань щодо доктринальних концепцій провідних наукових шкіл екологічного права України в аспекті становлення, розширення, видозміни предмету та структури екологічного права, вирішення проблемних питань у сфері регулювання екологічних правовідносин.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів концептуального наукового розуміння теоретичних засад еколого-правового регулювання, поглиблення теоретичних знань щодо базових еколого-правових категорій, особливостей формування та змісту інститутів екологічного права, аналізу різноманітності поглядів на дискусійних, проблемних положень сучасного екологічного права України.

Основними завданнями вивчення дисципліни є набуття загальних та фахових компетентностей щодо предметної сфери регулювання екологічного права, методологічних проблем теорії екологічного права, пріоритетних та перспективних напрямів вдосконалення державної політики та нормативного регулювання охорони довкілля на основі аналізу та узагальнення доктринальних положень, ідей та висновків.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми Право здобувачі повинні набути:

Загальні компетентності:

- здатність до абстрактного та критичного мислення;
- здатність до розуміння предметної сфери регулювання екологічного права та професійної діяльності за спеціальністю;
- здатність розробляти та керувати науковими проєктами, пов'язаними з правовою охороною довкілля;
- здатність визначення нових перспективних напрямів наукових досліджень у галузі екологічного права на базі розуміння доктринальних теоретичних засад та результатів наукових досліджень;
- здатність самостійного визначення, організації та проведення наукових досліджень, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення;
- здатність застосування методології та методики дослідницької роботи для створення нових систем утворюючих знань;
- навички викладання для здобувачів першого та другого освітнього рівня вищої освіти на семінарських та практичних заняттях з Екологічного права України;
- здатність дотримуватись етики, правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та викладацькій діяльності.

Фахові компетентності:

- здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері екологічного права та дотичних до нього міждисциплінарних

напрямах і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з права та суміжних галузей;

- здатність аналізувати методологічні проблеми теорії екологічного права;

- здатність визначати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері екологічного права, досягати наукових результатів, що створюють нові знання;

- здатність застосовувати знання основ педагогічної діяльності, дидактики вищої школи, традиційні та інноваційні форми навчання і педагогічні технології у сфері професійної діяльності;

- здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися впродовж життя, оцінювати рівень власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію й професійну мобільність.

Програмні результати навчання:

- вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми екологічного права державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях;

- формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу наявних еколого-правових наукових досліджень, правозастосовної практики;

- застосовувати наукові знання термінології, основні закономірності юридичного мислення та пізнання, формулювати поняття і категорії, класифікувати та узагальнювати еколого-правові режими;

- планувати наукові дослідження, розробляти наукові проєкти, складати пропозиції щодо вдосконалення та практичної реалізації відповідних законодавчих положень;

- застосовувати сучасні методи викладання Екологічного права у вищій школі та впроваджувати інноваційні технології у викладацькій практиці;

- розуміти загальні принципи та методи правових наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх для самостійного аналізу та дослідження еколого-правового регулювання суспільних відносин.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Генеза правових досліджень проблем охорони довкілля та раціонального природокористування у ХХ ст.

Об'єктивні підвалини формування механізму еколого-правового регулювання суспільних відносин у середині ХХ ст.

Становлення законодавчого регулювання охорони природи і раціонального використання природних ресурсів в СРСР. Наукові дослідження Л. І. Дембо, М. Д. Казанцева, Г. М. Полянської та інших – першопочаток дослідження питань природокористування і охорони природи. Обґрунтування виокремлення самостійної галузі екологічного права – праці О. С. Колбасова, М. Д. Казанцева, В. В. Петрова. Роль наукових досліджень українських вчених Н. І. Титової, В. Л. Мунтяна, Ю. С. Шемшученка, Ю. О. Вовка в становленні екологічного права. Доктринальні дослідження українських правників кінця 80-их – початку 90-их років ХХ ст. (С. М. Кравченко, А. П. Гетьман, Н. Р. Малишева, В. І. Андрейцев, В. В. Костицький)

Особливості формування права охорони довкілля в країнах Західної Європи та США. Основні науково-теоретичні концепції права охорони довкілля в зарубіжних державах.

Тема 2. Вітчизняні наукові еколого-правові школи та сучасні напрями еколого-правових досліджень.

Формування еколого-правових напрямів досліджень на базі провідних юридичних закладів України.

Основоположні конституційні засади охорони навколишнього природного середовища, роль держави в механізмі еколого-правового регулювання, гармонізація вітчизняного екологічного права з приписами міжнародного та європейського права в наукових дослідженнях Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Право екологічної безпеки – наукова доктрина школи Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Наукові обґрунтування формування та розвитку окремих підсистем та підгалузей екологічного права в працях дослідників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Інші вітчизняні осередки дослідження проблем права охорони довкілля: наукові дослідження представників Львівського національного університету імені Івана Франка, Національного університету «Одеська юридична академія», Національного університету біоресурсів і природокористування України, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Тема 3. Проблематика предмету правового регулювання екологічного права та місця в системі права України.

Предмет правового регулювання як матеріальний критерій виокремлення самостійних галузей права.

Визначення предмету правового регулювання екологічного права в період становлення його як самостійної галузі. Проблематика комплексного характеру предмету правового регулювання та галузі екологічного права.

Сучасні підходи до класифікації відносин, що складають предмет правового регулювання екологічного права.

Проблематика назви галузі. Співвідношення екологічного права з його складовими частинами (чи самостійними галузями) та іншими традиційними галузями права.

Тема 4. Екологічна законодавство України: структура, проблеми кодифікації.

Поняття та структура екологічного законодавства України. Екологізовані приписи та нормативно-правові акти: підходи до розуміння та включення в екологічне законодавство.

Концептуальні засади систематизації екологічного законодавства. Форми систематизації.

Становлення екологічного законодавства України: Закон УРСР «Про охорону природи в УРСР» - Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» - Угода про асоціацію з ЄС.

Кодифікація екологічного законодавства: проблемні питання змісту та форми (Основи екологічного законодавства України – Екологічний кодекс України – Кодекс законів України про охорону довкілля).

Законодавча техніка, юридична термінологія, юридичні конструкції в екологічній законотворчості.

Тема 5. Природоресурсне право України як складова екологічного права чи окрема галузь права: наукові дискусії.

Обґрунтування засад формування природоресурсного права в працях М. Д Казанцева (60-70-ї р.р. ХХ ст.). Підходи до розуміння природоресурсного права, його предмету регулювання.

Право природокористування – базовий інститут екологічного права радянського періоду.

Трансформація підходів до регулювання природоресурсних відносин з кінця 90-их р.р ХХ ст. Законодавчі конструкції, нові форми регулювання відносин природокористування в чинному законодавстві України.

Наукові висновки І. І. Каракаша як обґрунтування виокремлення самостійної галузі природоресурсне право України.

Сучасні наукові дослідження природоресурсних відносин, окремих видів природокористування в працях вітчизняних науковців. Перспективи місця природоресурсних відносин у системі права України.

Тема 6. Українська доктрина права екологічної безпеки.

Підвалини формування права екологічної безпеки. Наукова доктрина В. І. Андрейцева. Екологічна безпека як правова категорія. Екологічний ризик в системі права екологічної безпеки. Право на безпечне довкілля як системоутворюючий фактор для права екологічної безпеки.

Поняття, ознаки, принципи та правові засади забезпечення екологічної безпеки.

Проблеми забезпечення екологічної безпеки в окремих сферах та на окремих етапах господарської діяльності. Механізми забезпечення екологічної безпеки на етапі планування та проектування територій та об'єктів і в процесі їх діяльності. Правові механізми забезпечення біологічної, генетичної, ядерної, радіаційної безпеки, безпеки на транспорті, в сільському господарстві, хімічній промисловості, при поводженні з відходами тощо.

Захист населення та територій у випадках виникнення надзвичайних екологічних ситуацій.

Тема 7. Теоретико-правові дослідження проблем адаптації екологічного права України до вимог права ЄС.

Екологічне право ЄС: передумови формування та етапи розвитку. Система джерел екологічного права ЄС. Основні принципи та засади регулювання охорони довкілля в основних документах ЄС. «Acquis communautaire» як сутнісний орієнтир конвергенції законодавства України про екологічну безпеку з правом навколишнього середовища ЄС.

Поняття та зміст «гармонізації законодавства» та його співвідношення з суміжними категоріями («імплементация», «конвергенція», «адаптація»).

Екологічна складова Угоди про асоціацію України з ЄС: зміст, основні напрями, строки виконання та результати. Основні напрями адаптації законодавства України про охорону довкілля з правом ЄС. Формування новітнього екологічного законодавства України на засадах права ЄС. Успіхи, недоліки та проблеми імплементации екологічних вимог ЄС.

Тема 8. Доктринальні підходи до змісту, структури та методики викладання Екологічного права України.

Місце навчальної дисципліни Екологічне право України в освітній програмі підготовки юристів, логічний зв'язок з іншими навчальними дисциплінами. Основні завдання в опануванні

навчальної дисципліни Екологічне право України. Труднощі та проблеми вивчення екологічного права: критичний аналіз.

Освітні технології, методики та інструменти опанування програмового матеріалу у вищій школі. Традиційні та інноваційні методики організації освітнього процесу: обґрунтування використання.

Основні методи та підходи до викладання Екологічного права України в сучасних умовах: аналіз висновків та пропозицій провідних науковців. Позитивні практики викладання.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінарське заняття 1 (2 год)

ГЕНЕЗА ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОБЛЕМ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ У ХХ СТ. ТА СУЧАСНІ НАПРЯМИ ЕКОЛОГО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Екологічне право та еколого-правовий механізм правового регулювання має суттєві особливості в порівнянні з іншими галузями права. Насамперед, це визначається відносною «молодістю» цієї галузі, інтенсивним її розвитком, прямим зв'язком з об'єктивно існуючими суспільними відносинами, станом природних систем, розвитком технологій.

При підготовці до заняття здобувачі повинні прослідкувати генезу еколого-правових досліджень, починаючи від наукового обґрунтування існування окремої галузі – екологічного права, в працях О. С. Колбасова, М. Д. Казанцева, В. В. Петрова, С. В. Розовського, В. Л. Мунтяна та ін, та включно з проблематикою наукових досліджень сучасності (пов'язаною з різновекторними сферами забезпечення екологічної безпеки, глобалізацією сфери охорони довкілля тощо).

Перед здобувачами також стоїть завдання ознайомитись з основними напрямками еколого-правових досліджень, представлених в дослідженнях вчених провідних еколого-правових наукових шкіл України.

Питання для аналізу та наукової дискусії:

1. Об'єктивні умови становлення механізму еколого-правового регулювання суспільних відносин.
2. Обґрунтування виокремлення самостійної галузі екологічного права в працях радянських науковців.
3. Роль наукових досліджень українських вчених Н. І. Титової, В. Л. Мунтяна, Ю. С. Шемшученка, Ю. О. Вовка в становленні екологічного права.
4. Обґрунтування основоположних засад охорони довкілля в працях представників Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.
5. Право екологічної безпеки – наукова доктрина школи Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
6. Вплив на формування та розвитку окремих підсистем та підгалузей екологічного права дослідників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.
7. Основні напрями еколого-правових досліджень інших наукових шкіл України.

Семінарське заняття 2 (2 год)

ПРОБЛЕМАТИКА ПРЕДМЕТУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ТА СТРУКТУРИ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Основним матеріальним критерієм розмежування галузей права є предмет правового регулювання. Для екологічного права характерним є розуміння єдності, комплексності та можливої диференціації за різними критеріями суспільних відносин, що складають предмет цієї галузі права.

При підготовці теми, слід проаналізувати праці науковців різних періодів, присвячені розумінню та деталізації предмету екологічного права, виявити тенденції розширення предмету та сучасні підходи до класифікації груп відносин, що до нього входять.

Варто звернути увагу на дискусію щодо назви галузі, започатковану ще в період становлення екологічного права Ю. С. Шемшученком, та представлену в сучасних публікаціях.

Для екологічного права особливою є і система джерел. Це, насамперед, відсутність єдиного кодифікованого акту, значний вплив вимог міжнародного права, величезна кількість нормативно-правових актів різної юридичної сили. Слід узагальнено представити систему

екологічного законодавства, а також обґрунтувати власний підхід до кодифікації екологічного законодавства на основі представлених в науковій літературі позицій.

Питання для аналізу та наукової дискусії:

1. Визначення предмету правового регулювання екологічного права в період становлення його як самостійної галузі.
2. Проблематика комплексного характеру предмету правового регулювання та галузі екологічного права.
3. Сучасні підходи до класифікації відносин, що складають предмет правового регулювання екологічного права.
4. Проблематика назви галузі.
5. Поняття та структура екологічного законодавства України. Екологізовані приписи інших нормативно-правових актів.
6. Кодифікація екологічного законодавства: проблемні питання змісту та форми. Наукова концепція А. П. Гетьмана.

Семінарське заняття 3 (2 год)

ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ЧИ ОКРЕМА ГАЛУЗЬ ПРАВА. ДОКТРИНА ПРАВА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Заняття присвячене узагальненню висновків наукової доктрини стосовно змісту, особливостей та місця в системі екологічного права та права України, загалом, системи природоресурсних норм (як найстарішої основи екологічного права) та приписів права екологічної безпеки (новітньої системи норм).

У процесі аналізу доктрини природоресурсного права, слід вивести його розуміння на початковому етапі становлення (зокрема, в роботах М. Д. Казанцева) та результати висновків сучасних українських дослідників (І. І. Каракаша, В. М. Єрмоленка, М. А. Дейнеги).

Особливою складовою екологічного права є право екологічної безпеки, докладно обґрунтоване В. І. Андрейцевим. Аналізу підлягає розуміння предмету цієї підгалузі, системоутворюючих критеріїв, правового механізму забезпечення в різних сферах людської діяльності.

Питання для аналізу та наукової дискусії:

1. Обґрунтування засад формування природоресурсного права в працях М. Д. Казанцева (60-70-ї р.р. ХХ ст.).
2. Трансформація підходів до регулювання природоресурсних відносин з кінця 90-их р.р ХХ ст.
3. Наукові висновки І. І. Каракаша як обґрунтування виокремлення самостійної галузі природоресурсного права України. Перспективи місця природоресурсних відносин у системі права України.
4. Підвалини формування права екологічної безпеки. Наукова доктрина В. І. Андрейцева.
5. Право на безпечне довкілля як системоутворюючий фактор для права екологічної безпеки.
6. Проблеми забезпечення екологічної безпеки в окремих сферах та на окремих етапах господарської діяльності.

Семінарське заняття 4 (2 год)

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ АДАПТАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ДО ВИМОГ ПРАВА ЄС

Підписання Україною Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої сторони, зумовило масштабний процес імплементації положень Угоди та адаптації українського законодавства до нормативних документів ЄС. Враховуючи

це, невід'ємною частиною підготовки правників є знання та розуміння вимог права ЄС, зокрема, в сфері охорони довкілля, особливостей імплементації цих приписів в законодавство України.

Аналізу на занятті підлягають загальні питання, пов'язані з розумінням системи побудови права ЄС, джерел права ЄС, принципів регулювання, як загалом, так і екологічної його складової, зокрема.

Варто також з'ясувати тлумачення та розмежування суміжних понять: «імплементація», «конвергенція», «адаптація», «апроксимація», «гармонізація» законодавства.

Окремому аналізу підлягає екологічна складова Угоди про асоціацію України з ЄС, результати її реалізації, конкретні законодавчі приписи, прийняті на її виконання, а також проблеми в дотриманні встановлених строків імплементації екологічних вимог права ЄС.

Питання для аналізу та наукової дискусії:

1. Система джерел екологічного права ЄС. Основні принципи та засади регулювання охорони довкілля в основних документах ЄС. Наукові дослідження Н. Р. Малишевої.
2. «Acquis communautaire» як сутнісний орієнтир конвергенції законодавства України про екологічну безпеку з правом навколишнього середовища ЄС.
3. Поняття та зміст «гармонізації законодавства» та його співвідношення з суміжними категоріями («імплементація», «конвергенція», «адаптація»).
4. Екологічна складова Угоди про асоціацію України з ЄС
5. Проблематика формування новітнього екологічного законодавства України на засадах права ЄС.
6. Успіхи, недоліки та проблеми імплементації екологічних вимог ЄС.

Семінарське заняття 5 (2 год)

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗМІСТУ, СТРУКТУРИ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Заняття присвячене з'ясуванню науково-методологічних характеристик вивчення екологічного права в Україні. Проблемними аспектами вивчення екологічного права є великий обсяг програмового матеріалу; невелика кількість годин, відведених на дисципліну; значний масив законодавчих актів різної юридичної сили; постійні зміни законодавства, поява нових інститутів; необхідність хоча б мінімального розуміння базових природничих категорій тощо.

Поглиблене вивчення еколого-правових норм в процесі практичних занять передбачає впровадження різноманітних сучасних інтерактивних методів викладання (ділові ігри; мозкові штурми; кейс-завдання; навчальні дискусії; симуляції; розбір конкретних ситуацій), що повинні стати предметом аналізу при підготовці до заняття. Важливо зрозуміти складність питання взаємодії екологічних і економічних інтересів суспільства, її конфліктний характер та необхідність забезпечення розумного компромісу між комерційними, господарськими інтересами промислових підприємств і екологічними інтересами окремих людей, їх груп чи суспільства в цілому.

У процесі підготовки до заняття слід виробити розуміння методів, прийомів та засобів викладацької діяльності в процесі читання лекцій, проведення семінарських занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни Екологічне право України.

Питання для аналізу та наукової дискусії:

1. Місце навчальної дисципліни Екологічне право України в освітній програмі підготовки юристів.
2. Труднощі та проблеми вивчення екологічного права: критичний аналіз.
3. Традиційні та інноваційні методики організації освітнього процесу: обґрунтування використання при викладанні екологічного права.
4. Основні та підходи до викладання Екологічного права України в сучасних умовах: аналіз висновків та пропозицій провідних науковців.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувача полягає в необхідності самостійного, творчого пошуку та аналізу інформації. Під час самостійної роботи з навчальною, науковою та нормативною літературою здобувач збагачує свої знання, фактично створюючи власну систему знань за певною темою.

Самостійна робота включає:

- опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури;
- додатковий самостійний пошук та аналіз літератури і електронних джерел інформації з відповідної тематики;
- вивчення матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- підготовка до семінарських занять;
- виконання завдань для самостійної роботи;
- систематизацію вивченого матеріалу перед семестровим екзаменом.

Контроль за самостійною роботою може здійснюватися викладачем у таких формах:

- поточний контроль засвоєння знань на основі оцінки усної відповіді на питання, повідомлення, доповіді тощо (на семінарських заняттях);
- контроль виконання письмових індивідуальних науково-дослідних завдань;
- тестування;
- підсумкове оцінювання знань програмового матеріалу – екзамен.

Самостійна робота з навчальної дисципліни «Публічно-приватні засади правового регулювання використання природних ресурсів» передбачає необхідність виконання трьох письмових індивідуальних науково-дослідних завдань, які оцінюються окремими балами, що є складовими підсумкового балу (розподіл балів див. силабус навчальної дисципліни).

Видами завдань для самостійної роботи є:

1. *Науково-дослідне завдання*, що полягає в опрацюванні та критичному аналізі результатів наукових досліджень на стику предметної області навчальної дисципліни та тематики дисертаційного дослідження здобувача. Конкретну тематику завдання визначає викладач за погодженням зі здобувачем. Результатом виконання науково-дослідного завдання є аналітичне узагальнення результатів наукових досліджень за визначеною темою, обсягом 8-10 сторінок (традиційне форматування тексту). Для аналізу слід опрацювати не менше 8 наукових публікацій (монографій, наукових статей, тез доповідей) та представити їх критичний аналіз за такою схемою:

- 1) бібліографічний опис публікації;
- 2) мета та цілі представленого в публікації дослідження (необхідно висловити основну ідею публікації, визначити кінцевий науковий результат, до якого прагнув автор тощо);
- 3) тезисний опис основного змісту дослідження (необхідно висвітлити основні положення і результати наукового дослідження, ідеї, отримані наукові факти, виявлені закономірності, зв'язки, тенденції, методику отримання та аналіз фактичного матеріалу, представленого в публікації);
- 4) висновки, до яких прийшов автор дослідження (найбільш важливі результати дослідження у формі синтезу накопиченої в основній частині статті наукової інформації, тобто послідовний, чіткий, логічний виклад отриманих автором найбільш важливих результатів дослідження);
- 5) власне резюме щодо цінності, обґрунтованості, новизни представленної публікації та значення для проведення власного дисертаційного дослідження здобувачем.

2. *Аналіз та узагальнення судової практики* з визначеної викладачем теми навчальної дисципліни, що охоплює не менше 5 судових рішень.

Результатом виконання цього завдання є відповідний аналіз судових рішень за схемою:

- 1) номер справи з посиланням на реєстр судових рішень;
- 2) стислий виклад суті позовних вимог;

- 3) короткий аналіз аргументів сторін;
- 4) обґрунтування рішення суду (судових інстанцій, якщо справа пройшла кілька етапів судового розгляду);
- 5) результати судового розгляду справи.

3. *Формування розширеної бібліографії* (не менше 10 вітчизняних та іноземних джерел) за одною з тем навчальної дисципліни. Результатом виконання завдання є список джерел, пов'язаних з відповідною темою, сформованих за алфавітом. Оформлення списку джерел повинно відповідати вимогам Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гетьман А. П. Доктрина екологічного права та законодавства України: монографія. Харків: Оберіг, 2019. 336 с.
2. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні: колективна монографія / відп. ред.: Т. Є. Харитоновна, І. І. Каракаш. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 722 с.
3. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2014. 784 с.
4. Правова доктрина України: у 5 т. Т. 4: *Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права* / Ю. С. Шемшученко, А. П. Гетьман, В. І. Андрейцев [та ін.]; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Харків: Право, 2013. 848 с.
5. Шемшученко Ю. С. Правовые проблемы экологии. Киев: Наук. думка. 1989. 231 с.
6. Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки: Навчальний та науково-практичний посібник - К.: Знання-Прес, 2002. - 332 с.
7. Андрейцев В. І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики: монографія / В. І. Андрейцев. Донецьк: Національний гірничий університет, 2011. 373 с.
8. Анісімова Г. В. Теоретичні засади розвитку екологічного законодавства в контексті природно-правової доктрини: монографія. Харків: Право. 672 с.
9. Євстігнєєв А. С. Екологічна безпека спеціального природокористування в Україні у контексті сталого розвитку: теоретико-правові аспекти: монографія. Київ: Гордон, 2018. 494 с.
10. Дейнега М. А. Природоресурсне право: проблеми формування і розвитку. Київ: НУБіП України, 2019. 340 с.
11. Соколова А. К. Флористичне права України: проблеми формування та розвитку: монографія. Харків: Право, 2009. 288 с.
12. Комарницький В. М. Право спеціального природокористування: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. 424 с.
13. Кобецька Н. Р. Дозвільне і договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні: питання теорії та практики: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2016. 271 с.
14. Краснова М. В. Компенсація шкоди за екологічним законодавством України (теоретико-правові аспекти): монографія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. 439 с.
15. Анісімова Г. В. Теоретичні засади розвитку екологічного законодавства України в контексті природно-правової доктрини: монографія. Харків: Право, 2019. 672 с.
16. Проблеми права екологічної безпеки: навч. посіб. / під заг. ред. М.В. Краснової та Р.С. Кіріна. Дніпро: НГУ, 2016. 575 с
17. Актуальні проблеми екологічного права України: забезпечення екологічної безпеки: монографія / за заг. ред. Г. І. Балюк. Чернівці: Кондратьєв А.В., 2020. 456 с.
18. Каракаш І. І. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси в Україні: монографія Одеса: Юридична література, 2017. 436 с.
19. Кобецька Н. Р. Особливості викладання екологічного права України: теоретико-прикладні аспекти. *Екологічне право України*. 2020. Вип. 4. С. 20–25.
20. Малишева Н. Р. Розвиток екологічного законодавства України після набуття чинності угоди про асоціацію. *Правова держава*. 2020. Вип. 31. С. 222–231.

Інформаційні ресурси:

<https://scholar.google.com.ua/>

<https://law.knu.ua/ua/vykladachi-kafedry-ekologichnoho-prava>

http://idpnan.org.ua/personalnij_sklad_viddilul_problemi_agrarnogo_zemelnogo_ta_ekologichnogo_prava.html

<https://nlu.edu.ua/depart/kafedra-ekologichnogo-prava/chleny-kafedry-ekologichnogo-prava/>
<https://dspace.nlu.edu.ua/browse?type=author>
<http://agroecozem.onua.edu.ua/%d1%81%d0%ba%d0%bb%d0%b0%d0%b4-%d0%ba%d0%b0%d1%84%d0%b5%d0%b4%d1%80%d0%b8/>
<https://ktetar.pnu.edu.ua/викладацький-склад/>
<http://lib.pnu.edu.ua:8080/browse?type=author>
<https://nubip.edu.ua/node/4058>
<https://law.lnu.edu.ua/department/kafedra-soc-prava>